

HE 104/2016 vp

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi elintarvikelain muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi elintarvikelakia.

Valvontasuunnitelmien ja -ohjelmien laatimiseen liittyviä vaatimuksia vähennettäisiin. Elintarviketurvallisuusvirastolle säädettäisiin toimivalta arvioida Euroopan unionin rahoittamissa maataloustuotteiden tiedotus- ja menekinedistämistoimissa käytettyjen terveystuotteiden lainmukaisuutta. Lisäksi täydennettäisiin luetteloa Euroopan unionin lainsäädännöstä.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 2017.

SISÄLLYS

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ.....	1
SISÄLLYS.....	2
YLEISPERUSTELUT.....	3
1 NYKYTILA JA SEN ARVIOINTI.....	3
1.1 Ympäristöterveydenhuollon valvontaohjelma ja -suunnitelma.....	3
1.2 Tiedotus- ja menekinedistämistoimiin liittyvät terveystieteet.....	4
2 EHDOTETUT MUUTOKSET.....	6
3 ESITYKSEN VAIKUTUKSET.....	6
3.1 Taloudelliset vaikutukset.....	6
3.2 Vaikutukset viranomaisten toimintaan.....	7
3.3 Ympäristö- ja terveystieteet.....	7
4 ASIAN VALMISTELU.....	7
YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT.....	8
1 LAKIEHDOTUKSEN PERUSTELUT.....	8
2 TARKEMMAT SÄÄNNÖKSET JA MÄÄRÄYKSET.....	9
3 VOIMAANTULO.....	9
LAKIEHDOTUS.....	10
Laki elintarvikelain muuttamisesta.....	10
LIITE.....	12
RINNAKKAISTEKSTI.....	12
Laki elintarvikelain muuttamisesta.....	12

YLEISPERUSTELUT

1 Nykytila ja sen arviointi

1.1 Ympäristöterveydenhuollon valvontaohjelma ja -suunnitelma

Ympäristöterveydenhuollon tavoitteena on ihmisten ja eläinten terveyden suojeleminen elinympäristössä vaikuttavilta haitallisilta tekijöiltä. Ympäristöterveydenhuollon lakeja ovat terveydensuojelulaki (763/1994), elintarvikelaki (23/2006), kuluttajaturvallisuuslaki (920/2011), eläinlääkintähuoltolaki (765/2009) ja tupakkalaki (693/1976).

Ympäristöterveydenhuollon yleisen suunnittelun ja valvonnan ylin johto kuuluvat omilla toimialueillaan sosiaali- ja terveysministeriölle, maa- ja metsätalousministeriölle sekä työ- ja elinkeinoministeriölle.

Ministeriöiden alaisten keskusvirastojen tehtävänä on toimialueellaan ohjata ympäristöterveydenhuollon lainsäädännön toimeenpanoa ja valvontaa valtakunnallisesti. Näitä keskusvirastoja ovat Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto (Valvira), Elintarviketurvallisuusvirasto (Evira) sekä Turvallisuus- ja kemikaalivirasto (Tukes).

Kaikkien ympäristöterveydenhuollon lakien valvonta ja täytäntöönpano kuuluu kunnan viranomaiselle.

Kuntien toimeenpanemaa valvontaa ohjaa ja valvoo aluehallintovirasto omalla toiminta-alueellaan.

Edellä mainittujen lakien mukaisten tehtävien järjestämisestä on lisäksi säädetty ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alueesta annetussa laissa (410/2009). Lain mukaan ympäristöterveydenhuollon tehtävien hoitaminen tulee järjestää kunnassa tai usean kunnan yhteistyönä siten, että tehtäviä on hoitamassa vähintään kymmenen henkilötyövuoden henkilöresurssi ja toiminta on yhden johdon (kunnan monijäseninen toimielin) alaisuudessa.

Vuonna 2006 kaikkiin ympäristöterveydenhuollon lakeihin lisättiin säännökset, joiden mukaan ympäristöterveydenhuollon keskusvirastojen tuli laatia valtakunnallinen yhteinen valvontaohjelma sekä toimialakohtaiset valvontaohjelmat. Yhteisen valtakunnallisen valvontaohjelman tavoitteena oli luoda kaikille hallinnonaloille yhteiset periaatteet ja tavoitteet kuntien toimeenpaneman valvonnan ohjaukselle. Toimialakohtaisten valvontaohjelmien tavoitteena oli ohjata kuntien valvontasuunnitelmien laatimista.

Samalla laeissa säädettiin kunnille velvollisuus laatia valvontasuunnitelma, jonka tavoitteena oli säännöllisen valvonnan suunnitelmallisuuden lisääminen ja valvonnan toimeenpanon tehostaminen.

Kunnan tulee säännösten mukaan ottaa valtakunnalliset valvontaohjelmat huomioon laatiesaan omaa valvontasuunnitelmaansa.

Valtakunnallisesta valvontaohjelmasta on säädetty tarkemmin valtioneuvoston asetuksessa ympäristöterveydenhuollon valtakunnallisista valvontaohjelmista (78/2011) ja kunnan valvontasuunnitelmasta valtioneuvoston asetuksessa ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelmasta (665/2006).

Keskusvirastot ovat laatineet yhteisen valtakunnallisen valvontaohjelman keskusvirastojen asiantuntijoista koostuvan työryhmän valmistelemena. Yhteinen valtakunnallinen valvontaohjelma on sisältänyt yleiset periaatteet ympäristöterveydenhuollon kunnallisen valvonnan toteuttamisesta sekä yhteisesti sovitut painopistealueet kullekin ohjelmakaudelle. Yhteisen valtakunnallisen ohjelman laatiminen on yhdenmukaistanut toimialakohtaisia valvontaohjelmia ja siten valvonnan ohjausta, vaikka keskusvirastojen toimialakohtaiset valvontaohjelmat poikkeavat edelleen sisällöltään toisistaan varsin paljon. Kuntien laatimat valvontasuunnitelmat ovat usein perustuneet valtakunnalliseen valvontaohjelmaan siten, että niissä ei ole otettu huomioon riskiperusteisia paikallisia valvontatarpeita. Näin on ollut siitä huolimatta, että valtakunnallista valvontaohjelmaa on pidetty valvontaresursseihin nähden ylimitoitettuna.

Valtiontalouden tarkastusviraston vuonna 2014 tekemässä ympäristöterveydenhuoltoa koskevassa tuloksellisuustarkastuskertomuksessa todettiin, että sisältöohjaus ja resurssiohjaus eivät vastaa toisiaan. Kuntasektorin ohjaukseen yleisesti liittyvä ja tunnistettu ongelma nähtiin korostuvan erityisesti ympäristöterveydenhuollon ohjauksessa, sillä keskushallinnon eriytyneen hallintomallin myötä kunnat saavat ohjaussyötteitä monesta eri ministeriöstä ja keskusvirastosta. Valtiontalouden tarkastusviraston tarkastushavaintojen perusteella todettiin, että kunnallista ympäristöterveydenhuoltoa ohjataan epärealistisilla valvontatavoitteilla. Tämän on nähty johtaneen ohjauksen uskottavuus- ja legitimitettiongelmiin paikallistasolla. Paikallistason valvonta ei ole kuitenkaan vaikuttanut kriisiytyneeltä, sillä paikallisesti toteutettu riskiperusteinen valvonta kyetään toteuttamaan kohtuullisen hyvin, vaikka valtakunnallisen valvontaohjelman mukaisen suunnitelman tavoitteisiin ei ole päästy. Valtiontalouden tarkastusviraston tuloksellisuustarkastuskertomuksessa valtakunnallisen ohjauksen nähtiin irronneen jossain määrin kuntasektorin käytännöistä ja resursseista. Selvityksen tulos on, että kunnallista valvontasuunnitelmaa koskevat säännökset voitaisiin kumota ja siten karsia kunnan suunnittelu-tehtäviä.

Pääministeri Juha Sipilän hallituksen strategisessa hallitusohjelmassa todetaan, että kuntien kustannuksia karsitaan miljardilla eurolla. Tämä tapahtuu muun muassa yhdistämällä kuntien erillislainsäädännössä määrätyt raportit, suunnitelmat ja ohjelmat valtuustokausittaiseksi ohjelmaksi ja vähentämällä valvonta- ja tarkastusvelvollisuuksia. Säädospolitiikan ohjausta selkeytetään, tavoitteena sääntelyn nettomääräinen keventäminen ja säädöksille vaihtoehtoisten ohjauskeinojen käytön lisääminen. Tavoitteena on turhan sääntelyn purkaminen ja hallinnollisen taakan keventäminen.

Hallitusohjelman liitteessä 3 todetaan, että kuntien tehtävien ohjauksen jatkuva pirstaloituminen ja yksityiskohtaistuminen katkaistaan. Tämä tapahtuu käynnistämällä kuntien tehtävien ohjauksen pitkän tähtäimen uudistaminen, jonka tavoitteena on, että kuntien tehtäviä ohjataan jatkossa pääsääntöisesti lainsäädännöllä ja sitä täydentäen tarvittaessa asetuksilla, suositusperusteisesta ohjauksesta luovutaan, resurssien ohjauksesta siirrytään tavoiteltujen tulosten ohjaamiseen ja yksityiskohtaisesta ohjauksesta siirrytään suurpiirteisempään ohjaukseen.

Ympäristöterveydenhuollon valvontaohjelmien ja kunnan valvontasuunnitelmien osalta hallitusohjelman kirjaukset tarkoittavat sitä, että keskusvirastojen valvontaohjelmien kautta tapahtuvan ohjauksen tulisi antaa kunnille lisää liikkumavaraa valvonnan kohdentamisessa ja valvonnan toimeenpanossa. Hallitusohjelman tavoite merkitsee myös sitä, että kunnan suunnitella yksityiskohtaisesti ohjaavasta lainsäädännöstä tulisi luopua.

1.2 Tiedotus- ja menekinedistämistoimiin liittyvät terveystiedot

Euroopan unionin rahoittamista maataloustuotteiden tiedotus- ja menekinedistämistoimista on säädetty sisämarkkinoilla ja kolmansissa maissa toteuttavista maataloustuotteita koskevista

HE 104/2016 vp

tiedotus- ja menekinedistämistoimista sekä neuvoston asetuksen (EY) N:o 3/2008 kumoamisesta annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EU) N:o 1144/2014. Tämän perusasetuksen nojalla on annettu komission delegoitu asetus (EU) 2015/1829 sisämarkkinoilla ja kolmansissa maissa toteuttavista maataloustuotteita koskevista tiedotus- ja menekinedistämistoimista annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 1144/2014 täydentämisestä (delegoitu asetus) sekä sisämarkkinoilla ja kolmansissa maissa toteutettavista maataloustuotteita koskevista tiedotus- ja menekinedistämistoimista annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 1144/2014 soveltamista koskevista säännöistä annettu komission täytäntöönpanoasetus (EU) N:o 2015/1831 (täytäntöönpanoasetus).

Delegoidun asetuksen 3 artiklassa säädetään yhden jäsenvaltion ohjelmien tukikelpoisuudesta. Artiklan toisen kohdan mukaan, jos ohjelmassa välitetty viesti koskee tietoja tuotteen vaikutuksesta terveyteen, viestin on sisämarkkinoilla noudatettava asetuksen (EY) N:o 1924/2006 liitettä tai oltava kansanterveydestä siinä jäsenvaltiossa, jossa toimet toteutetaan, vastaavan kansallisen viranomaisen hyväksymä ja kolmansissa maissa oltava kansanterveydestä siinä maassa, jossa toimet toteutetaan, vastaavan kansallisen viranomaisen hyväksymä.

Vastaavasti täytäntöönpanoasetuksen 9 artiklassa säädetään toimivaltaisten viranomaisten nimeämisestä. Artiklan ensimmäisen kohdan mukaan jäsenvaltioiden on nimettävä viranomaiset, jotka vastaavat tämän asetuksen toimeenpanosta.

Uudistettuja asetuksia alettiin soveltaa 1.12.2015 lähtien. Aiemmin maataloustuotteiden tiedotus- ja menekinedistämistoimista säädettiin Neuvoston asetuksessa (EY) N:o 3/2008 ja sen perustella annetussa komission asetuksessa (EY) N:o 501/2008 maataloustuotteita koskevista tiedotus- ja menekinedistämistoimista sisämarkkinoilla ja kolmansissa maissa annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 3/2008 soveltamista koskevista yksityiskohtaisista säännöistä. Kyseisen komission asetuksen 4 artiklassa säädettiin sisämarkkinoille suunnatuissa ohjelmissa jaettavien tiedotus- ja menekinedistämisviestien ominaisuuksista. Artiklan 3. kohdan mukaan ohjelmissa jaettavissa viesteissä olevat kaikki viittaukset tuotteiden kulutuksen vaikutuksesta terveyteen on perusteltava yleisesti tunnustetuilla tieteellisillä tiedoilla ja kansallisen toimivaltaisen kansanterveysviranomaisen on hyväksyttävä viestit, joissa viitataan tällaisiin vaikutuksiin. Lisäksi edellytettiin, että tiedotus- ja menekinedistämishjelman toteuttamisesta vastaavan ammattialan järjestön tai ammattialojen välisen järjestön, joka tekee ehdotuksen, on pidettävä kyseisen jäsenvaltion ja komission saatavilla luettelo tieteellisistä tutkimuksista ja hyväksytyjen tutkimuslaitosten antamista lausunnoista, joihin viitataan terveysvaikutuksiin perustuvat.

Tätä ennen menekinedistämistoimista säädettiin Neuvoston asetuksessa (EY) N:o 2826/2000 maataloustuotteita koskevista tiedotus- ja menekinedistämistoimista sisämarkkinoilla ja komission asetuksissa (EY) N:o 94/2002 ja (EY) N:o 1071/2005 maataloustuotteita koskevista tiedotus- ja menekinedistämistoimista sisämarkkinoilla annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 2826/2000 soveltamista koskevista yksityiskohtaisista säännöistä. Näissä asetuksissa säädettiin vastaavasti terveysvaikutuksiin liittyvien viestien hyväksymisestä.

Terveysväitteiden hyväksymistä koskeva vaatimus on ollut EU:n rahoittamien maataloustuotteiden tiedotus- ja menekinedistämistoimien hyväksymisen edellytyksenä useissa eri asetuksissa. Suomessa menekinedistämishjelmiin sisältyneet viestit hyväksyi aluksi Kansanterveyslaitos (KTL). Tämä tehtävä oli osoitettu KTL:lle sosiaali- ja terveysministeriön päätöksessä 23.4.2004. Kun KTL:n tehtävät siirtyivät Terveyden ja hyvinvoinnin laitokselle (THL), myös nämä tehtävät siirtyivät THL:n tehtäviksi. Sosiaali- ja terveysministeriön päätös menekinedistämishjelmien terveysväitteiden hyväksymistä koskevista tehtävistä on ajalta ennen terveysväiteasetuksen (EY) N:o 1924/2006 antamista.

Delegoidun asetuksen 3 artiklan mukaan ohjelmissa esitettyjen terveystuotteiden tulee olla väiteasetuksen mukaisia ja kansanterveydestä siinä jäsenvaltiossa, jossa toimet toteutetaan, vastaavan kansallisen viranomaisen hyväksymiä. Koska Evira vastaa elintarvikkeita koskevista ravitsemus- ja terveystuotteista annetun Euroopan Parlamentin ja Neuvoston asetuksen (EY) N:o 1924/2006 soveltamisesta Suomessa, olisi tehokkainta ja tarkoituksenmukaisinta, että Evira vastaisi myös maataloustuotteiden tiedotus- ja menekinedistämisohjelmissa esitettyjen terveystuotteiden hyväksymisestä Suomessa. Koska delegoidussa asetuksessa on kuitenkin tässä yhteydessä viittaus kansanterveysviranomaisiin, on selkeää, että kyseisessä asetuksessa tarkoitettu tehtävä määritellään lainsäädännön tasolla. Eviran toimivalta on määritelty elintarvikkelain (23/2006) 30 §:ssä. Tähän toimivaltaan ei nykyisellään kuulu elintarvikkeiden tai niiden pakkausmerkintöjen tai mainonnan hyväksyminen ennen niiden markkinoille saattamista.

Suomalaiset järjestöt ovat toteuttaneet 2000-luvulla 11 menekinedistämisohjelmaa ja parhailaan on käynnissä yksi ohjelma. Uusimmissa säädöksissä on täsmennetty, että väitteet hyväksytään siinä maassa, jossa toimet toteutetaan. Tämä tarkoittaa, että myös muiden jäsenmaiden esittämässä ohjelmissa, joissa Suomi on yhtenä kohdemaana, Suomen markkinoille kohdistuvat väitteet hyväksyy Suomen viranomainen. Tämänkin vuoksi viranomaisten toimivalta tulee olla selkeästi määritelty, jotta Suomen toimivaltaiset viranomaiset voidaan ilmoittaa komissiolle ja muille jäsenmaille.

2 Ehdotetut muutokset

Ehdotuksen mukaan elintarvikevalvonnan keskusvirastojen valvontaohjelmia ja kunnallisia valvontasuunnitelmia koskevia säännöksiä kevennettäisiin. Elintarvikelaissa ei enää säädettäisi valvontaohjelmien ja valvontasuunnitelmien sisältämistä pakollisista tiedoista. Ohjelmia ja suunnitelmia ei enää tarvitsisi tarkistaa kolmen vuoden välein vaan tarvittaessa. Kunnan pakollisia suunnitteluvaihtoehtoja kevennettäisiin kumoamalla elintarvikelaista elintarvikevalvontasuunnitelman tarkempaa sisältöä koskeva asetuksenantovaltuus. Valtioneuvoston asetus kunnan ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelmasta kumottaisiin.

Elintarviketurvallisuusvirastolle annettaisiin toimivalta toimia delegoidun asetuksen ja täytäntöönpanoasetuksen mukaisena kansallisena toimivaltaisena viranomaisena arvioitaessa maataloustuotteiden tiedotus- ja menekinedistämisaineistissa käytettyjen terveystuotteiden lainmukaisuutta.

Lain 3 §:ssä luetellaan ne Euroopan unionin elintarvikelainsäädäntöön kuuluvat asetukset, joita sovelletaan sellaisenaan, mutta joiden soveltaminen edellyttää kansallisia toimenpiteitä. Pykälän luetteloon Euroopan unionin lainsäädännöstä lisättäisiin viittaukset elintarviketietojen antamisesta kuluttajille annettuun asetukseen sekä imeväisten ja pikkulasten ruokinnasta sekä erityisiin lääkinällisiin tarkoituksiin tarkoitetuista elintarvikkeista ja painonhallintaan tarkoitetuista ruokavalionkorvikkeista annettuun asetukseen.

3 Esityksen vaikutukset

3.1 Taloudelliset vaikutukset

Keskusvirastojen ohjauksen keventäminen kuntien valvontasuunnitelmien laatimisessa mahdollistaisi sen, että paikalliset valvontatarpeet terveystuotteiden näkökulmasta voitaisiin ottaa nykyistä paremmin huomioon. Joihinkin yrityksiin kohdennettaisiin maksullista valvontaa ter-

veysriskien, toimintatapojen ja toimintakulttuurin vuoksi nykyistä enemmän ja joihinkin taas nykyistä vähemmän.

3.2 Vaikutukset viranomaisten toimintaan

Maataloustuotteiden tiedotus- ja menekinedistämistoimiin liittyviä terveystietoja koskeva muutos edesauttaisi asetusta koskevien kansallisten linjausten yhdenmukaisuutta, jolloin välttäisiin mahdollisilta ristiriidoilta siinä, mitä pidetään hyväksyttävänä väitteenä markkinointimateriaalissa. Tämä vähentäisi päällekkäisyyttä viranomaisten linjauksissa ja säästäisi viranomaisresursseja.

Pakollisten suunnitteluvälvoitteiden keventäminen vähentäisi kuntien tehtäviä. Suunnitelmallisen valvonnan keventämisellä voitaisiin suunnata valvontaresursseja nykyistä paremmin riskiperusteisesti niihin toimintoihin ja kohteisiin, joissa valvontaa tarvitaan.

Suunnitelmallisen valvonnan vähentyminen voisi kuitenkin lisätä terveyshaittojen riskiä ja niihin liittyvää jälkivalvontaa, mikäli suunnitelmallisen valvonnan piiristä poistuu toimintoja, joilta tosiasiallisesti edellytettäisiin ennakoivalvontaa.

3.3 Ympäristö- ja terveysvaikutukset

Suunnitelmallisen valvonnan keventämisellä voitaisiin suunnata valvontaresursseja nykyistä paremmin riskiperusteisesti niihin toimintoihin ja kohteisiin, joissa valvontaa tarvitaan. Tällä olisi positiivinen vaikutus elinympäristön terveellisyteen. Suunnitelmallisen valvonnan vähentyminen voisi kuitenkin lisätä terveyshaittojen riskiä joissakin valvontakohteissa.

4 Asian valmistelu

Sosiaali- ja terveysministeriö on perustanut 1 päivänä huhtikuuta 2013 työryhmän, jonka tehtävänä on arvioida ympäristöterveydenhuollon lakien yhdenmukaistamisen mahdollisuutta.

Työryhmässä ovat edustettuina sosiaali- ja terveysministeriö, maa- ja metsätalousministeriö, työ- ja elinkeinoministeriö, Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto, Turvallisuus- ja kemikaalivirasto, Elintarviketurvallisuusvirasto, aluehallintovirastot ja Suomen Kuntaliitto ry.

Elintarvikelakiin esitetty muutos on osa laajempaa ympäristöterveydenhuollon lainsäädännön muutoskokonaisuutta. Muutosehdotus on tästä johtuen katsottu tarpeelliseksi lähettää suppealle lausuntokierrokselle työryhmän jäsenorganisaatioihin. Menekinedistämistoimia koskeva muutos koskee vain Elintarviketurvallisuusvirastoa sekä Terveiden ja hyvinvoinnin laitosta, minkä takia siltä osin lausuntoa on pyydetty vain heiltä.

Esityksestä lausuiivat Kuntaliitto, Pohjois-Suomen aluehallintovirasto, Valvira ja Helsingin kaupungin ympäristökeskus. Lausunnot koskivat suurelta osin samassa muutoskokonaisuudessa lausunnoilla ollutta terveydensuojelulain muutosta. Elintarvikelain muutosesityksen osalta kommentoitiin 48 §:n valvontasuunnitelman hyväksymistä ja pykälän sanamuodon yhdenmukaisuutta terveydensuojelulain kanssa. Nykykäytäntöä ei kuitenkaan tältä osin katsottu aiheelliseksi muuttaa. Lausunnot eivät antaneet aihetta muutoksiin.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1 Lakiehdotuksen perustelut

3 §. *Euroopan unionin lainsäädäntö.* Pykälään lisättäisiin uudet 25 ja 26 kohdat. Pykälässä luetellaan ne Euroopan unionin elintarvikelainsäädäntöön kuuluvat säädökset, jotka asettavat elintarvikealan toimijoille velvoitteita ja joiden noudattamista viranomaisten tulee valvoa.

30 §. *Keskusviranomainen.* Pykälään lisättäisiin uusi 12 kohta, jonka mukaan Elintarviketurvallisuusvirasto toimii sisämarkkinoilla ja kolmansissa maissa toteuttavista maataloustuotteita koskevista tiedotus- ja menekinedistämistoimista annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 1144/2014 täydentämisestä annetun komission delegoidun asetuksen (EU) 2015/1829 artiklan 3 toisen kohdan b alakohdassa tarkoitettuna toimivaltaisena viranomaisena arvioitaessa maataloustuotteiden tiedotus- ja menekinedistämismateriaalissa käytettyjen terveysväitteiden lainmukaisuutta.

47 §. *Valtakunnallinen valvontaohjelma.* Pykälässä säädetään Elintarviketurvallisuusviraston velvollisuudesta laatia valtakunnallinen valvontaohjelma elintarvikevalvonnan toimeenpanemiseksi ja yhteensovittamiseksi. Valvontaohjelmaa ei enää tarvitse laatia erillisenä asiakirjana, vaan se laaditaan osana EU:n valvonta-asetuksen edellyttämää monivuotista koko elintarviketietojen kansallista valvontasuunnitelmaa. Elintarviketurvallisuusvirasto ja Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto laativat nykykäytännön mukaisesti yhdessä ympäristöterveydenhuollon valtakunnallisen valvontaohjelman. Elintarvikevalvontaohjelmassa on otettava huomioon ympäristöterveydenhuollon valtakunnallisessa valvontaohjelmassa asetetut ympäristöterveydenhuollon yhteiset tavoitteet.

Pykälässä ei enää säädettäisi valvontaohjelman sisältämistä pakollisista tiedoista. Ohjelma tarkistettaisiin tarvittaessa eikä pykälässä enää edellytettäisi tarkistamista vähintään kolmen vuoden välein.

48 §. *Valvontasuunnitelmat.* Pykälässä säädetään kunnan elintarvikevalvontaa koskevan valvontasuunnitelman laatimisesta.

Pykälässä ei enää säädettäisi valvontasuunnitelman sisältämistä pakollisista tiedoista. Valvonnan tulisi jatkossa olla riskiperusteista. Kun valvontasuunnitelmien sisällön yksityiskohtaisesta sääntelystä luovuttaisiin, kunnan voisivat keskittyä valvontasuunnitelmien laatimisessa ja päivittämisessä nykyistä paremmin oman alueensa tarpeisiin perustuviin vaatimuksiin. Valvontasuunnitelma voitaisiin kytkeä aiempaa paremmin osaksi kunnan omia strategioita. Jatkossa kunnan valvontasuunnitelmien tavoitteissa ja niiden toteutumisen arvioinnissa voitaisiin nostaa paremmin kunnan oman alueen tavoitteet ja paikallinen riskinarviointi.

Suunnitelma tarkistettaisiin tarvittaessa eikä pykälässä enää edellytettäisi tarkistamista vähintään kolmen vuoden välein. Suunnitelma tulisi tarkistaa esimerkiksi, jos valtakunnallisessa valvontaohjelmassa asetettujen painotusten huomioon ottaminen sitä edellyttää.

Pykälästä poistettaisiin asetuksenantovaltuus, jonka nojalla on säädetty valtioneuvoston asetus kunnan ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelmasta.

2 Tarkemmat säännökset ja määräykset

Kunnan ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelmasta annettu valtioneuvoston asetus, jossa säädetään yksityiskohtaisesti kunnan valvontasuunnitelmien pakollisesta sisällöstä, kumottaisiin sen jälkeen, kun laki elintarvikelain muuttamisesta on hyväksytty ja vahvistettu.

3 Voimaantulo

Laki ehdotetaan tulevaksi voimaan 1 päivänä tammikuuta 2017.

Edellä esitetyn perusteella annetaan eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Laki

elintarvikelain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan elintarvikelain (23/2006) 3 §:n 1 momentin 24 kohta, 30 §:n 11 kohta sekä 47 ja 48 §, sellaisina kuin niistä ovat 3 §:n 1 momentin 24 kohta laissa 295/2015, 30 §:n 11 kohta laissa 503/2014 ja 48 § osaksi laissa 1495/2009, sekä
lisätään 3 §:n 1 momenttiin, sellaisena kuin se on laeissa 352/2011, 365/2013, 881/2014 ja 295/2015, uusi 25 ja 26 kohta sekä 30 §:ään, sellaisena kuin se on laeissa 352/2011, 365/2013 ja 503/2014, uusi 12 kohta seuraavasti:

3 §

Euroopan unionin lainsäädäntö

Tätä lakia sovelletaan myös seuraavien elintarvikkeita ja elintarvikevalvontaa koskevien Euroopan unionin säädösten ja niiden nojalla annettujen säädösten täytäntöönpanoon siltä osin kuin niiden täytäntöönpanosta ei säädetä muualla laissa:

24) luonnonmukaisesta tuotannosta ja luonnonmukaisesti tuotettujen tuotteiden merkinnöistä sekä asetuksen (ETY) N:o 2092/91 kumoamisesta annettu neuvoston asetus (EY) N:o 834/2007;

25) elintarviketietojen antamisesta kuluttajille, Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusten (EY) N:o 1924/2006 ja (EY) N:o 1925/2006 muuttamisesta sekä komission direktiivin 87/250/ETY, neuvoston direktiivin 90/496/ETY, komission direktiivin 1999/10/EY, Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2000/13/EY, komission direktiivien 2002/67/EY ja 2008/5/EY sekä komission asetuksen (EY) N:o 608/2004 kumoamisesta annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) N:o 1169/2011, jäljempänä *elintarviketietoasetus*;

26) imeväisille ja pikkulapsille tarkoitetuista ruoista, erityisiin lääkinällisiin tarkoituksiin tarkoitetuista elintarvikkeista ja painonhallintaan tarkoitetuista ruokavalionkorvikkeista ja neuvoston direktiivin 92/52/ETY, komission direktiivien 96/8/EY, 1999/21/EY, 2006/125/EY ja 2006/141/EY, Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2009/39/EY sekä komission asetusten (EY) N:o 41/2009 ja (EY) N:o 953/2009 kumoamisesta annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) N:o 609/2013.

30 §

Keskusviranomainen

Elintarviketurvallisuusvirasto suunnittelee, ohjaa, kehittää ja suorittaa valtakunnallisesti elintarvikevalvontaa siten kuin tässä laissa säädetään sekä sen lisäksi:

HE 104/2016 vp

11) valvoo trikiiniasetuksessa tarkoitettujen valvottujen pito-olosuhteiden vaatimusten täyttymistä niissä alkutuotantopaikoissa ja alkutuotantopaikkojen ryhmissä, joiden Elintarviketurvallisuusvirasto on tunnustanut täyttävän kyseiset vaatimukset;

12) toimii sisämarkkinoilla ja kolmansissa maissa toteutettavista maataloustuotteita koskevista tiedotus- ja menekinedistämistoimista annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 1144/2014 täydentämisestä annetun komission delegoidun asetuksen (EU) 2015/1829 3 artiklan toisen kohdan b alakohdassa tarkoitettuna kansallisena viranomaisena arvioitaessa markkinointimateriaalissa käytettyjen terveysväitteiden lainmukaisuutta.

47 §

Valtakunnallinen valvontaohjelma

Elintarviketurvallisuusviraston tulee laatia elintarvikevalvonnan ohjaamiseksi ja yhteensovittamiseksi valtakunnallinen valvontaohjelma osana valvonta-asetuksen mukaista koko elintarvikeketjun monivuotista kansallista valvontasuunnitelmaa.

Valvontaohjelma tulee tarkistaa tarvittaessa. Valvontaohjelmassa tulee ottaa huomioon ympäristöterveydenhuollon valtakunnallisessa valvontaohjelmassa asetetut ympäristöterveydenhuollon yhteiset tavoitteet.

48 §

Valvontasuunnitelmat

Kunnan tulee laatia säännöllistä elintarvikevalvontaa koskeva kunnan valvontasuunnitelma siten, että valvonnassa otetaan huomioon toiminnan riskit siten kuin 6 a §:ssä säädetään ja että valvonta on yleisten valvontaa koskevien vaatimusten mukaista, ehkäisee terveysvaaroja ja suojaa kuluttajia taloudellisilta tappioilta.

Kunnan valvontasuunnitelmassa on otettava huomioon valtakunnallinen valvontaohjelma. Valvontasuunnitelma on tarkistettava tarvittaessa.

Elintarviketurvallisuusviraston, Sosiaali- ja terveystieteiden, Tullin, aluehallintovirastojen, elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten sekä Puolustusvoimien on laadittava vastuullaan olevaa elintarvikevalvontaa koskevat valvontasuunnitelmat, joihin sovelletaan, mitä edellä 1 momentissa säädetään kunnan valvontasuunnitelmasta.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 2017.

Helsingissä 16 päivänä kesäkuuta 2016

Pääministerin sijainen, ulkoasiainministeri

Timo Soini

Liikenne- ja viestintäministeri Anne Berner

Laki

elintarvikelain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan elintarvikelain (23/2006) 3 §:n 1 momentin 24 kohta, 30 §:n 11 kohta sekä 47 ja 48 §, sellaisina kuin niistä ovat 3 §:n 1 momentin 24 kohta laissa 295/2015, 30 §:n 11 kohta laissa 503/2014 ja 48 § osaksi laissa 1495/2009, sekä
lisätään 3 §:n 1 momenttiin, sellaisena kuin se on laeissa 352/2011, 365/2013, 881/2014 ja 295/2015, uusi 25 ja 26 kohta sekä 30 §:ään, sellaisena kuin se on laeissa 352/2011, 365/2013 ja 503/2014, uusi 12 kohta seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

3 §

3 §

Euroopan unionin lainsäädäntö

Euroopan unionin lainsäädäntö

Tätä lakia sovelletaan myös seuraavien elintarvikkeita ja elintarvikevalvontaa koskevien Euroopan unionin säädösten ja niiden nojalla annettujen säädösten täytäntöönpanoon siltä osin kuin niiden täytäntöönpanosta ei säädetä muualla laissa:

Tätä lakia sovelletaan myös seuraavien elintarvikkeita ja elintarvikevalvontaa koskevien Euroopan unionin säädösten ja niiden nojalla annettujen säädösten täytäntöönpanoon siltä osin kuin niiden täytäntöönpanosta ei säädetä muualla laissa:

24) luonnonmukaisesta tuotannosta ja luonnonmukaisesti tuotettujen tuotteiden merkinnöistä sekä asetuksen (ETY) N:o 2092/91 kumoamisesta annettu neuvoston asetus (EY) N:o 834/2007.

24) luonnonmukaisesta tuotannosta ja luonnonmukaisesti tuotettujen tuotteiden merkinnöistä sekä asetuksen (ETY) N:o 2092/91 kumoamisesta annettu neuvoston asetus (EY) N:o 834/2007;

25) *elintarviketietojen antamisesta kuluttajille, Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusten (EY) N:o 1924/2006 ja (EY) N:o 1925/2006 muuttamisesta sekä komission direktiivin 87/250/ETY, neuvoston direktiivin 90/496/ETY, komission direktiivin 1999/10/EY, Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2000/13/EY, komission direktiivien 2002/67/EY ja 2008/5/EY sekä komission asetuksen (EY) N:o 608/2004 kumoamisesta annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) N:o 1169/2011, jäljempänä **elintarviketietoasetus**;*

26) *imeväisille ja pikkulapsille tarkoitettuista ruoista, erityisiin lääkinnällisiin tarkoituksiin tarkoitetuista elintarvikkeista ja painon-*

hallintaan tarkoitetuista ruokavalionkorvikkeista ja neuvoston direktiivin 92/52/ETY, komission direktiivien 96/8/EY, 1999/21/EY, 2006/125/EY ja 2006/141/EY, Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2009/39/EY sekä komission asetusten (EY) N:o 41/2009 ja (EY) N:o 953/2009 kumoamisesta annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukset (EU) N:o 609/2013.

30 §

Keskusviranomainen

Elintarviketurvallisuusvirasto suunnittelee, ohjaa, kehittää ja suorittaa valtakunnallisesti elintarvikevalvontaa siten kuin tässä laissa säädetään sekä sen lisäksi:

11) valvoo trikiiniasetuksessa tarkoitettujen valvottujen pito-olosuhteiden vaatimusten täyttymistä niissä alkutuotantopaikoissa ja alkutuotantopaikkojen ryhmissä, joiden Elintarviketurvallisuusvirasto on tunnustanut täyttävän kyseiset vaatimukset.

47 §

Valtakunnallinen valvontaohjelma

Elintarvikeviraston tulee laatia tämän lain mukaisen valvonnan toimeenpanon ohjaamiseksi ja yhteensovittamiseksi valtakunnallinen elintarvikevalvontaohjelma (valvontaohjelma). Valvontaohjelman tulee sisältää vähintään seuraavat tiedot:

- 1) tarkastusten sisällön määrittely;
- 2) perusteet, joiden mukaan erityyppisten valvontakohteiden riskit arvioidaan ja koh-

30 §

Keskusviranomainen

Elintarviketurvallisuusvirasto suunnittelee, ohjaa, kehittää ja suorittaa valtakunnallisesti elintarvikevalvontaa siten kuin tässä laissa säädetään sekä sen lisäksi:

11) valvoo trikiiniasetuksessa tarkoitettujen valvottujen pito-olosuhteiden vaatimusten täyttymistä niissä alkutuotantopaikoissa ja alkutuotantopaikkojen ryhmissä, joiden Elintarviketurvallisuusvirasto on tunnustanut täyttävän kyseiset vaatimukset;

12) toimii sisämarkkinoilla ja kolmansissa maissa toteutettavista maataloustuotteita koskevista tiedotus- ja menekinedistämistoimista annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 1144/2014 täytäntöänsästä annetun komission delegoidun asetuksen (EU) 2015/1829 3 artiklan toisen kohdan b alakohdassa tarkoitettuna kansallisena viranomaisena arvioitaessa markkinointimateriaalissa käytettyjen terveysväitteiden lainmukaisuutta.

47 §

Valtakunnallinen valvontaohjelma

Elintarviketurvallisuusviraston tulee laatia elintarvikevalvonnan ohjaamiseksi ja yhteensovittamiseksi valtakunnallinen valvontaohjelma osana valvonta-asetuksen mukaista koko elintarvikeketjun monivuotista kansallista valvontasuunnitelmaa.

teiden tarkastustiheys määrätään;

3) näytteenoton tarpeen arviointi;

4) 48 §:ssä tarkoitettujen valvontasuunnitelmien toteutumisen arviointia koskevat menetelmät; sekä

5) valvontaohjelman toteutumisen arvioinnissa käytettävät menetelmät.

Valvontaohjelma tulee tarkistaa tarvittaessa, vähintään kuitenkin kolmen vuoden välein. Valvontaohjelma on osa ympäristöterveydenhuollon valtakunnallista valvontaohjelmaa ja valvonta-asetuksen mukaista alkutuotannosta alkavaa ja koko tuotantoketjun kattavaa kansallista valvontasuunnitelmaa.

Tarkempia säännöksiä valtakunnallisen valvontaohjelman sisällöstä ja laatimisesta annetaan valtioneuvoston asetuksella.

48 §

Valvontasuunnitelmat

Kunnan tulee laatia säännöllistä valvontaa koskeva kunnan elintarvikevalvontasuunnitelma (kunnan valvontasuunnitelma) siten, että valvonta on yleisten valvontaa koskevien vaatimusten mukaista, ehkäisee terveysvaaroja ja suojaa kuluttajia taloudellisilta tappioilta.

Valvontasuunnitelman tulee sisältää vähintään seuraavat tiedot:

1) tarkastusten sisällön määrittely;

2) valvontakohteiden tarkastustiheys;

3) kunnan toimesta tapahtuva näytteenotto ja näytteen tutkiminen;

4) valvontasuunnitelman toteutumisen arviointi; sekä

5) hyväksytyt laboratoriot, joihin valvonta tukeutuu.

Kunnan valvontasuunnitelmassa on otettava huomioon valtakunnallinen valvontaohjelma. Valvontasuunnitelma on tarkistettava tarvittaessa, vähintään kuitenkin kolmen vuoden välein.

Elintarviketurvallisuusviraston, Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston, Tullilaitoksen, aluehallintovirastojen, Puolustus-

Valvontaohjelma tulee tarkistaa tarvittaessa. *Valvontaohjelmassa tulee ottaa huomioon ympäristöterveydenhuollon valtakunnallisessa valvontaohjelmassa asetetut ympäristöterveydenhuollon yhteiset tavoitteet.*

(3 mom. kumotaan)

48 §

Valvontasuunnitelmat

Kunnan tulee laatia säännöllistä elintarvikevalvontaa koskeva kunnan valvontasuunnitelma siten, että valvonnassa otetaan huomioon toiminnan riskit siten kuin 6 a §:ssä säädetään ja että valvonta on yleisten valvontaa koskevien vaatimusten mukaista, ehkäisee terveysvaaroja ja suojaa kuluttajia taloudellisilta tappioilta.

(2 mom. kumotaan)

Kunnan valvontasuunnitelmassa on otettava huomioon valtakunnallinen valvontaohjelma. Valvontasuunnitelma on tarkistettava tarvittaessa.

Elintarviketurvallisuusviraston, Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston, Tullin, aluehallintovirastojen, elinkeino-, liikenne- ja

HE 104/2016 vp

voimien sekä *rajaeläinlääkärien* on laadittava vastuullaan olevaa elintarvikevalvontaa koskevat valvontasuunnitelmat, joihin sovelletaan, mitä edellä 1 ja 2 momentissa säädetään kunnan valvontasuunnitelmasta.

Tarkempia säännöksiä valvontasuunnitelmien sisällöstä, valvontasuunnitelmiin sisältyvistä tarkastuksista, valvontakohteiden tarkastustiheydestä, näytteenotosta ja valvontasuunnitelmien toteutumisen arvioinnista annetaan valtioneuvoston asetuksella.

ympäristökeskusten sekä Puolustusvoimien on laadittava vastuullaan olevaa elintarvikevalvontaa koskevat valvontasuunnitelmat, joihin sovelletaan, mitä edellä 1 momentissa säädetään kunnan valvontasuunnitelmasta.

(5 mom. kumotaan)